

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Epistolam Ad Hebraeos, Ioannis Oecolampadij,
explanationes, ut ex ore pr[a]elegantis except[a]e, per
quosdam ex auditoribus digest[a]e sunt**

Ökolampadius, Johannes

Argentorati, 1534

VD16 B 5199

Capvt VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36048

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
est omnibus saluandis, atq; ita, ut nulla reiterati
one porrò opus sit. Verū de his infra copiosius.

Siquidē lex homines constituit
pontifices, habentes infirmitatem.
Porrò sermo iurisiurandi, qui supra
legem fuit, filium constituit inæter
num consummatum.

Maxima est differentia inter reliquos sacer
dotes & summū, inter seruum & dominum,
ministrum & filium, id quod & supra copiose
audiuimus. Lex homines mortales, & peccatis
obnoxios pōtices cōstituit: sermo uero iurisiu
randi, pluris nimirum æstimandus lege, filium
Dei consummatum per omnia, æternum Pon
tificē constituit. Christus, si nō fuisset filius Dei,
eiusdemq; cum patre potestate, mirum nō esset,
si illius sacrificium putaretur imperfectum, hoc
autem non est, piaculum ergo sit aliter de illo ut
perfectissimo, ita & efficacissimo, sentire.

C A P V T V I I I.

Cæterum eorum quæ dicimus, il
lud est caput, quod talem habemus
pontificem, qui consedit ad dexterā
throni maiestatis in cœlis, sanctorū
admini

administrator, ac ueri tabernaculi,
quod fixit Deus, & non homo.

Pergit nūc de autoritate Christi pontificis lo-
qui, quamuis hanc & superius delibauerit. Ver
ba ista: Cæterum eorum quæ dicimus, illud est De autori-
tate Christi
pontificis.
caput, uidentur mihi cōmodius ad superiora,
quàm subsequentiā esse referenda, ut caput seu
scopus dictorū sit, Christum sacerdotem no-
strum in æternum consummatum, esse filium
Dei, imò non solum caput, sed & Euangelium
nostrum, quod prædicamus. Huc namq; omnia
diriguntur, ut agnoscat^r esse filius Dei, & in se
credentes solus saluare. Nam alioqui proprie-
tas, linguæ ὅτι particulam interponi exegisset.
Verum si quis ad sequentiā referat, & initium ca-
pitis octauū dicat, cum hoc non maximopere
contenderim.

Pontificem qui consedit. ¶ In Christo inueni-
mus summam autoritatem seu dignitatem.
Consedit enim ad dexteram throni maiestatis
in cœlis, hoc est, uere filius Dei est & æqualibus
cum patre bonis potitur. Nam hoc sibi modus
iste loquendi uult, sicut & supra diximus. Per
thronum autem maiestatis, Deitatem intelligit,
sicut nos per imperatoriam maiestatem, Cæsa-
rē. In cœlis, addit, quia in inuisibili gloria luceq;
inaccessa Dei est. Sublimiora enim sunt ista,
quàm ut humanis sensibus percipi queant. Por-

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
ro hic obserues, quàm magnifice Apostolus de
Christo loquatur, quē satis Hebræis predicare
non potest, nimirum ut maximi illis fiat, fideq;
amplectatur & colat. Rex in throno maiestatis
cōsidēs, maxime honorabilis uidetur. Sic Chri-
stus ad dexteram throni maiestatis confidens,
sumo honore conspicuus est, & quia fedet, signi-
ficatur eum nunc suo officio defunctum, quiete
agere: Angeli dicuntur stare, nam hoc inferiorū
& ministrorum est peculiare.

Sanctorum administrator.] Vbi summa est
autoritas, ibi decet ut etiam summa sit humili-
tas & modestia. Et quo maior dignitas, eo ma-
ior etiā sit seruiēdi omnib⁹ promptitudo. Talis
est noster pontifex. Bisariam autem Christus ser-
uire nobis dicitur, uel ut seruus, atq; hoc semel
per tempus dispensatiōis, dum pro nobis mor-
tuus est. Venit enim non ut sibi ministraretur,
sed ut ipse alijs: Mat. 20. uel ut Dominus, dum
iam spiritum suum nobis impertitur, dona &
meritum sanguinis sui ad instaurationem eccle-
siae suae largitur. Atq; ita etiamnum fungitur
ministerio suo, salutemq; saluandorum perficit.

Quomodo
Christo no-
bis seruiat

Electo-
rum
ueria nomi-
na.

Sunt qui genitiuū ἀγίων, referant ad sancta,
ego pro ipsis sanctis accipio, simplicius em̄ est,
& sequentia quæ vice expositionis subiiciuntur,
hoc exigere uidentur. Cæterū familiare est scrip-
turae, sanctos vocare, tabernaculum, templū,
ciuitatem, domum, ecclesiam, eò quod Deus il-
lorū pecc

lorum pectora inhabitet, & gloriam suam in eis explicet. Veri, et quod fixit Deus & non homo, additur, ad differentiã Mosaici, in quo Deus qualemcũq; sui præsentiã exhibuit, fuit autem illud, veri tabernaculi typus seu umbra.

Obseruandum & hic, quod dicit, Deus fixit. Alludit enim ad terrena tabernacula, quæ solent figi paxillis. Omnes electi ante mundi constitutionem ab æterno prædestinati sunt ad vitã & sanguine Christi in librum vitæ inscripti. Atqui hæc est certa fixio seu firmario ecclesiæ & tabernaculi sanctorum, propterea portæ inferorum ei non præualebunt, ne dũ flumina cum ventis: habet enim pro fundamento, Christum, nõ Petrum, Paulum, aut quẽquam hominem. Patet igitur temeritas Pontificiorum, dicentium esse caput ecclesiæ & fundamentum.

Omnis enim pontifex ad offerendum donaria & uictimas constituitur: unde necesse est, ut hic etiam habeat aliquid, quod offerat.

Christum dixit esse ministrum sanctorum, & quia sacerdos est, recte colligit ei necesse esse, ut habeat quod offerat. Alij sacerdotes multa olim obtulerunt, hic aliquid, non multum, preces nempe, deinde seipsum hostiam viuam patri, idq; semel obtulit, cuius sanguis etiamnum

intercedit pro nobis, & sufficientissimus est ad expiationem peccatorum nostrorum. Temerarium sane fuerit asserere, quod Christus adhuc offeratur, quēadmodū propugnatores Missæ blaterant, certe hoc fundamento niti, est inniti arundini. Nam hac ratione sola Christus sacerdos dicitur, quod seipsum obtulit.

Nam si esset in terra, ne sacerdos quidē esset, ubi sunt sacerdotes, qui offerunt iuxta legem donaria, quæ quidem exemplari & umbræ deseruiunt cœlestiū, quemadmodū oraculo responsum est Moyysi, cū esset absoluturus tabernaculū: Nam uide, inquit, ut facias omnia secūdū exemplar, quod ostēsum est tibi in mōte

Christo cœ
leuæ sacer
dos est

Vide autoritatem Christi, cœlestis est, & non super terram, alioqui non esset verus sacerdos, quia non est ex tribu Leui sed Iuda, queramus ergo eum in cœlis ad dexteram patris. Ille non offert donaria & leuia illa externa, ut sunt oues, boues & similia, sed seipsum, vnicoq; suo sacrificio, ista omnia absolutissime cōplectitur. Iam qd dixit scripturis approbat. Exod. 25. & dicit ea quæ in lege præcesserunt, umbram fuisse veritatis in Chri

tis in Christo subsequituræ. De tabernaculo & apparatu eius suo loco dicitur, erant enim ista umbræ & exemplaria subducentia ad cœlestia.

Nam vide, inquit, ut facias] Quodnam fuit illud exemplar: dicas. Ecclesia Dei, & electi in librum vitæ inscripti. Hunc typū, Mose primū vidit in monte, ut per suum tabernaculum significarentur ea, que futura postea essent in ecclesia. Imaginarium hoc exemplar fuit quod vidit in spiritu, nempe Christum venturum, tabernaculum & ecclesiam erecturū, in quam effunderet de spiritu suo. Hoc cœleste tabernaculum & perfectū omnibus fidelibus veteris testamenti aliquo modo cognitum fuit, verum, hoc solus Christus inhabitat. Iudæus hic dixerit, simplex exemplar depictum & propositum fuit, quod Deus imitari Mosen voluit: Nihil hoc est, sublimius enim quid hic considerandum fuit, & quod oculi spiritus, non carnis peruidere potuerunt.

Exemplar
in monte
visum, eccle
sia.

Observandū autē, ubi figura est, ibi etiā figurati quippiā, ubi exemplum, ibi & aliquid ei respondens. Sacerdotium Aaronicum, ad exemplar seu speciem alterius sacerdotij institutū est. Non mirum igitur si Moses in spiritu vidit aliud, nempe Christi sacerdotium, & præter externum, etiam verum tabernaculum.

Nunc uero hoc excellentius fortitius est sacerdotium, quo præstanti

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
oris est testamenti intercessor, quod
in præstatoribus promissis sancitū
est.

Mediator
Civitas.

Malo hic legere, præstantiorem administra-
tionem. *λῆϊτος* locus publicus erat apud Athe-
nas, in quo sacrificabatur. *ἔργου* opus signifi-
cat, hinc *λειτουργός* & *λειτουργία*. Est autem
vtraq; generalis vox quæ non solum de sacer-
dotio, sed & de publicis negocijs dici potest.
Vfus est Apostolus initio huius capituli, & in fi-
ne primi, de angelis. Vult dicere. Ne putes Chri-
stum contempibili aliquo ministerio fungi, nā
tanto sublimior minister est, quanto sublimius
testamentū & foedus per ipsum habemus. Ipse
est cōciliator summi foederis, & mediator, eo qđ
per hoc foedus longe meliores promissiones no-
bis sancitæ sunt, quàm Iudæis. Illis quidem pro-
missum ferè regnum terrenum, opes, pax, tran-
quillitas, bonus aër, & his similia: Nobis vero
æterna bona, remissio peccatorū & coelestis pa-
trix hæreditas. Istis hoc vnū sēper vrget, Chri-
sti sacerdotiū esse longe sublimius, quàm vetus.

Etenim si prius illud tale fuisset,
ut nihil posset in eo reprehēdi, haud
quaq; fuisset secūdo quæsitus locus.

Ratio est ad præcedētia, *ἐκεῖν* potest referri
uel ad

uel ad ministerium uel ad testamentum. Probauit ex dicto Mose, aliud tabernaculum & ita sacerdotium fuisse, sed non probauit prius tabernaculum abolendum. Potuisset enim quis illi obijcere. Ex adducto loco ego nuncq; collegero tabernaculum & veteres caeremonias fuisse abrogandas. Alium itaq; locum & magis perspicuum adducit, quo abrogationem istarum docet. Scribit autem ita.

Nam incusans eos loquitur illis: Ecce dies uenient, dicit dominus, & consummabo super domum Israēl, & super domum Iuda testamentū nouum, nō iuxta testamentū, quod feci patribus illorum in die cum apprehenderem manum illorū, ut educerē eos ex Ægypto: quoniā ipsi nō perstiterunt in testamento meo, & ego neglectui eos habui, dicit dominus.

Testimonium illud desumptum est ex Hieremie cap. 31. Reprehēdit autē Propheta Iudeos, quod non firmi in lege illis data perstiterunt. Legem Deus non culpatur, sancta enim est, esto quid in

Nouū fœdus.

quid in ea desideraretur, puta quod hominem perfectum reddere seu iustificare non potuit. Paulus quidem nullius rei sibi conscius fuit, sed non per hoc iustificatum se fatetur. 1. Cor. 4. Cæterum Hieremias hanc promissionem, inter cæteras ponit, felicitatem & novum fœdus promittens ipsi, qui ex tribubus à Babylone venerant,

Dies novissimi.

Ecce dies venient, Hoc est, in diebus novissimis hoc futurum est. Dies novissimi, in scripturis dicuntur dies Christi, & plenitudo temporis. Autor Epistolæ huius, quemadmodum & supra monuimus, iuxta LXX. interpretæ testimonium videtur, & non iuxta Hebraicam veritatem, quæ hic habet non *σωτελεσω*, perficiam siue consummabo, sed *יְרֵכָה* feriam novum pactum. In quo videmus Apostolos, & veteres non nimium superstitiosos fuisse in adnumerandis verbis, si sensus probe redditus esset. Discamus etiam nos, ne nimium hic anxii simus, modo non aberramus à germano scripturæ sensu, quod si quis potest accedat ad fontem, & hauriat. Quod dixerim, ne statim ubi quis vocula aberrarit, audiat falsarius, alioqui & LXX falsarios dicemus.

Domus Israël & Iudæa ecclesia.

Super domum Israël, Scimus Christianos veros filios Abrahamæ, & veros Israëlitas esse. Unde hic per Israël & Iudam ecclesia intelligenda venit, in qua sunt electi & spirituales filii Abrahamæ. Notandum autem, quotiescunque propheta domum Israël & domum Iudæa coniungunt, certum esse

tum esse de Ecclesia eos loqui: cum autē domū Iuda solum ponunt, rectius Iudæos intelligas, quantum ad historiam attinet, quamuis & in hoc sæpius mysterij quiddam subsit. Porro manifestum est, quod istæ decem tribus in terram promissionis nunquā redierunt, & quod scriptura impleta sit per Christum, & nequaquam per Esram, sicut Iudæorum quidam, locum hunc calumniantes, falso audent dicere. De quo Augustinum vide.

Testamentum novum] Hoc est, fœdus innovatum, seu pactum. Hebr. ברית habetur. Certum est, quod in monte Sina Dominus cum Iudæis fœdus inijt, eos in populum peculiarem assumens, atque ob hanc causam ex Aegypto, crudelissima servitute, eos quasi inuitos eduxit (id quod postea satis testari sunt suis tam creberrimis obmurmurationibus) & per mare rubrū salvos perduxit, postea eis legem, cæremonias, & iudicia sua dedit, & ita pactum sancivit, verum ipsi, qua erant cervicofirata, in pacto non perstiterunt. Hoc proprium est in sanciendo fœderibus, ut primum duæ partes sint, deinde certas quasdam conditiones siue leges utrimque ponant & recipiant, quod ubi factum est, ratum ferè habetur fœdus. Cõditiones hic fuerunt istæ, Deus, inquit, Ero Deus & protector tuus: Populus è contra, Ero populus tuus & audiens dictis, secundum omnia legis verba. Postremo conceptus

Modo sanciendo
fœderum

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

conceptis itaq; conditionibus, fœdus confirmatur sacrificio aliquo uel alijs quibusdam cæremonijs, id quod apud Iudæos in usu fuit: uelhibitione sanguinis, quemadmodum gentiles fecisse leguntur. Verum quomodo illi pacto steterint, statim sequetur.

Non iuxta testamentū] Explicat quale nouū pactū futurū sit, copiosius tamen infra. Fuit enim absq; cæremonijs necessario obseruādis.

Quoniam ipsi nō prestit.] Pro ἡμελιστα αὐτῶν, neglexi eos, Hebr. habet דם יקרעב, dominatus sum in eos, q. d. quamuis ego Dominus & Deus illorum fuerim, cui ipsi obedientiā polliciti fuerant, & nihil omnino quod illorum salutis erat intermisi, tamen ipsi priores fœdifragi facti sunt, & pactum hoc irritū fecerunt, certe culpa illorum est quod sint abiecti. Quia autē ipsi primo sefellerūt, & uitulū erexerunt aureum, non est nunc quod me liget, neglectū igitur illos habui, atq; ita fœdus ruptum est.

Nam hoc est testamentū, quod disponam domui Israēl post dies illos, dicit Dominus, dās leges meas in mentem illorum, & in corde illorum inscribam illas: & ero illis Deus, & ipsi erunt mihi populus. Et nō
docebunt

docebunt quisque proximum suum,
 et unusquisque fratrem suum dicen-
 tes, cognosce Dominum, quod om-
 nes cognituri sint me, ab eo qui pu-
 sillus fuerit inter eos, usque ad eum, qui
 magnus est inter illos: quoniam pla-
 catus ero super iniustitijs illorum &
 peccatis eorum, & iniquitatum illo-
 rum non recordabor amplius.

Olim in tabulas lapideas leges inscribebantur, nunc in carneas, hoc est, corda & intima suorum Deus inscribit, atque adeo spiritu suo efficit ut effectus illorum & cogitationes omnes in suam uoluntatem propendeant. Cōsimilē loquē di modum Paulus habet. 2. Corinth. 3. Epistola nostra uos estis &c. à nobis inscripta, non atramento, sed spiritu Dei uiuentis: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnis. Et ita uides, quod dare legem in mentem, & inscribere legē in cor, nihil aliud esse, quàm dare spiritū sanctū, qui corda regneret, imuter & inuouet, ut iam placeat, à quibus prius abhorrebamus, diuina. Hunc spiritum ubi accipiemus, constabit inter nos & Deum foedus æternum. Quæras hic. An non qui prius fuerunt ante Christi aduentum, ut Abel

Dare legē
 in mentem
 quid.

ut Abel

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

ut Abel, Noe, Abraham & alij, etiã in hoc fœdere fuerunt: & si hoc est, quomodo nouum dici potest? Respondeo. uicq; fuerunt, postq; Deo placuerunt, quod fieri nō potuisset, nisi de illius spiritu participassent, atq; hoc ut filij Dei acti fuissent: tamen tum nōdum fœdus hoc fuit reuelatum, sicut nec plenitudo temporis aduenerat. Certe Christus ipse testimoniū fert Abrahamo quod uiderit diem Christi, & gauisus sit. Porrō nouum ideo non dicitur, quod re ipsa nouū & aliud fœdus a priori sit in substantia, quæ sane eadē semper fuit, sed quod nouo quodam modo & ratione sit sancitum. Nam olim unum Hebræorum populum, iam uero omnes populos terræ, hoc est, ex omnibus nationibus aliquos sibi elegit & assumpsit: Deinde quos oli assumpsit, tenuiore spiritu, donauit, & ita multis ceremonijs alligauit, nunc autem amplissimo spiritu suos donat paucissimisq; ceremonijs adstringit. Et ea differētia inter nos & eos, qui ante Christum crediderunt. Copiosius ista annotantur a nobis in Hieremiam, quem si libet consule.

*Nouū test.
cur dicitur.*

Et non docebunt quisq;. ¶ V. d. quotquot in hoc fœdus assumuntur, Deum cognituri sunt: habent enim unctionem interne docentem, ut, quod ad salutem attinet, nihil opus sit qui huc uocet, uerum tamen quod ad profectum in ea facit, uerbum doctrinæ & exhortationis nunquā postponent. Et isti uere dicunt à Christo

*θεοδω
δ'αρχε*

ἀνατολ. Ioan. 6. Hoc loco quidam mira Satanae astutia abusi sunt ad tollendum ministerium verbi ex ecclesia, sed quam foede lapsi sint, prius satis manifestum est. Non enim de expedita facultate enarrandarum scripturarum sermo est, sed de scientia timoris Dei, quae spiritus cordibus piorum, nouo foedere obtinente sit inditurus.

Quoniam placatus ero. Postquam tam amplissima beneficia suis Deus promisit, causam cur id faciat, nullam habet aliam, quam meram misericordiam, qua illos dignetur. Hoc autem precipuum est in nouo testamento seu foedere, ut Deus nobis peccata nostra remittat, & suo spiritu in nouam vitam regeneret. Ipse est qui prior nos dilexit, id est nullis nostris inuitatus meritis. Obserua autem quod dicit: Et iniquitatum illorum non recordabor amplius, facit enim ad maiorem misericordiae Dei erga nos expressionem, animosque piorum ita erigit, ut nihil magis. Iam si iniquitatum ne recordari quidem Deus uult, multo minus culpae, quod est contra eos, qui blasphemie dicunt, Deum quidem peccatum remittere, sed culpam reseruare sibi, quasi uero Deus in malis nostris letetur, carnificemque aliquem in nos agat.

Remissio
peccatorum
primum in
nouo foedere
re.

Per hoc quod dicit, nouum, antiquauit prius. Porro quod antiquat ac fenescit, in propinquo est ut euanescat.

N

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

Colligit ex dictione, nouum, vetus fuisse abrogandum, maxime quod sacerdotium & cæremonias attinet, de quibus paulo supra satis difseruimus. Et est alterum testimoniū, quo id probare voluit.

Iudeorum
error de cæ
remonijs
legis.

Cæterū quia hic locus Prophetæ, vnus exprecipuis est, quo Iudæorum error conuellitur, & scripturas sacras ita tractare nos oportet, ne ridiculi aduersarijs nostris simus, imò contradicentes redarguere possimus, libet hic errorem illorum recensere, atq; ita fidem nostrā firmare. Iudæi contra hunc locum Hieremiæ sentiunt, omnino cæremonias ipsorum duraturas esse in perpetuum, in quam sententiam etiam temporibus Apostolorum multos traxerunt: Vnde exorti sunt Nazaregi & Ebionitæ hæretici qui legis cæremonias cum Euangelio seruandas censuerunt. Inter alia autem obijciunt de circumcissione. Gene. 17. Et erit foedus meum in carne vestra in foedus æternum לברית עולם. Item de custodiendo sabbato. Exo. 13. Custodient filij Israël sabbatum, ad faciendum sabbatum in generationes eorum pactum æternum & ubi toties legitur לועולם æternum, Item de pascha Exo. 12. Erit hæc dies vobis in memoriale, & solennizabitur eam solennitatem domino in generationes vestras, lege eterna. Item de primitijs frugum offerendis, solennitate Pentecostes, oblationibus, alijsq; sacrificijs, Adhæc de die propitiationis

pitationis, & de panibus propositionis dicitur:
 præceptum **עולם** sempiternum generationi-
 bus vestris erunt cunctis habitationib⁹ vestris.
 His & similibus locis nos exagitant, quasi non
 seruemus legem, cui tamen ad huc obnoxij si-
 mus, puta in perpetuum duraturæ. Et profecto
 qui ista audiunt & scripturæ proprietatem igno-
 rant, possent hic nonnihil subdubitare. Verū
 quā infideliter cū ipsorū lingua agant, paucis
 indicabo. In locis adductis, **עולם** perpetuū,
 cōtinuū, sæculum, seu durans aliquanto tem-
 pore significat, & nō æternitatē subsequentiū
 sæculorū. Sic in Genesi, circumcisio debuit du-
 rare in æternum, hoc est nequaquam intermitteri,
 quamdiu lex ipsa vigeat. Quod autē non sem-
 per æternitatem sed tempus constitutum seu du-
 rationem significet, probabimus ex. 1. Reg. 1. ubi
 sic legimus: Adducam eum, & apparebit ante
 conspectum Dei, & morabitur ibi **עולם**, in
 sæculum, nempe quanto tempore Leuitę mini-
 strabant, id autem annos quinquaginta dura-
 bat. Num: 8. Idem patet ex Deut. 15. Accipies
 subulam, & dabis eam in aurem eius, & in ianu-
 am, & erit tibi seruus **עולם** id est sæculi. Verte-
 runt in æternum, cum seruus æternus non esset,
 deinde liber fieri potuit domino suo uel morien-
 te uel iubileo approximāte. Atq; in hunc modū
 etiam ipsi Iudei exponunt. Iam si hic illis **עולם**
 ita interpretari licet, quid prohibet ut illud Hie-

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

remie de cæremonijs nõ pari modo exponant,
quas tam certo abrogandas prophete passim
pædixerunt? Dauid Kimhi obicit pro errore
Iudaico circa cæremonias, defendendo qd est
Malachia. vlti. Recordamini legis Mose serui
mei, quam mandauit omni Israël, statuta & iudi
cia: & dicit: Vide, hic obfignauit omnia, quæ
Moses dixit. Respondemus. Verum est si recte
accipias. Nam si Mose crederem⁹, vtiq; & Chri
sto crederemus, cum de hoc ille sit vaticinatus.
Huc spectauit & Malachias. Non enim ignarus
fuit eius, quod Mose prædixit: Prophetam susci
tabit tibi Dominus ex fratribus tuis, similem
mihi, hunc audias. Ideo voluit illos recordari
legis, ut quæ ad Christum ducit. Certe si non
dedisset legem Christus, similis Mose nequaq;
fuiſſet, perfectiorem tamen multo dedit. Præter
hunc, alius est error æque perniciosus, Origeni
starum puta, qui audientes, æternum, sempiter
num, & his similia, conantur omnino æter
nitatem tollere, sic ignem gehennæ non fa
tetur æternum, quia עולם certum &
definitum tempus significet. Non ad
uertentes, Olā, cū æternitate sig
nificat, addi ferè semper ער, ו
veod & ultra. Hec libu
it hic dicere, rede
am⁹ nūc ad in
stitutū.

CAPVT